

Kronik

1. januar - 31. marts 1991

Dansk Ægyptologi - fra mystik til videnskab Udstilling på Det kongelige Bibliotek

Ægyptologi er studiet af den gamle ægyptiske eller faraoniske civilisation, fra Ægypten blev samlet til én stat omkring 3.000 f.v.t. til romernes erobring af landet år 30 f.v.t. Hertil kommer studiet af det koptiske sprog (skrevet med græske bogstaver), da koptisk er sidste udviklingstrin af det gamle ægyptiske sprog.

Den tidligste danske interesse for Ægypten har rod i 1500-tallets renæssance og er repræsenteret af mænd som Tycho Brahe og den kongelige livlæge Peder Sørensen. Under Christian IV nåede de første danskere Ægypten på pilgrimsrejse mod det Hellige Land, og de hjembragte *ægyptiaca* blev indlemmet i datidens kunstkamre. I 1700-tallet udgik to ekspeditioner fra Danmark, *F.L. Nordens* til Ægypten og Nubien, og *Carsten Niebuhrs* til det Lykkelige Arabien via Ægypten. De senere publicerede rejseberetninger fik stor betydning for Europas Ægyptensforståelse.

Med Champollions tydning af hieroglyfferne i 1822 opstod ægyptologien som videnskab, og den første udøver herhjemme var Valdemar Schmidt (1836-1925). Et vældigt opsving fik dansk ægyptologi ved H.O. Lange (1863-1943), der gennem sin mangesidede virksomhed som leder af Det kongelige Bibliotek og som ægyptolog skabte grundlaget for dansk ægyptologi. Lange fik etableret ægyptologi som studiefag ved universitetet, og et institut blev indrettet med et solidt bibliotek og en fremragende papyrus-samling.

Udstillingen beskrev ved hjælp af bøger, billeder, akvareller og kobberstik fra bibliotekets og andre offentlige institutioners og privates samlinger denne udvikling. Bl.a. var fremlagt over tre tusind år gamle papyri.

Udstillingen, der varede fra 31. januar til 29. april 1991, var redigeret af mag.art. Torben Holm-Rasmussen.

Franz Werfel 1890 - 1945

Udstilling på Universitetsbiblioteket Amager

Den østrigske forfatter Franz Werfel hører blandt de mest læste og elskede forfattere fra første halvdel af det 20. århundrede.

Han blev født i Prag, der dengang var en del af det Østrig-Ungarske monarki, som ældste søn af en velhavende jødisk handskefabrikant. I sin pure ungdom færdedes han i det litterære café-miljø i Prag, der talte så berømte navne som Max Brod, Franz Blei og Franz Kafka.

Allerede som 21-årig, i 1911, blev han berømt for en ekspressionistisk digtsamling, der viste han pacifistiske sindelag.

I 1917 lærte han den 11 år ældre Alma Mahler at kende. Hun var enke efter komponisten Gustav Mahler og gift med arkitekten Walter Gropius. Først i 1929, og efter at Werfel havde frasagt sig sin jødiske tro, giftede hun sig med ham.

Werfel havde allerede fra barndommen vist stor interesse for katolicismen, og han anså lige til sin død kristendommen for at være det eneste forsvar mod de to lige forkastelige ideologier: nazismen og kommunismen.

I 1938 måtte han som jøde flygte fra det af tyskerne besatte Østrig. Han og Alma tog til Frankrig og derfra under store strabadser til USA, hvor de blev vel modtaget, og Werfel fik som en af de få emigranter indenfor litteraturen både ære og rigdom. Hans bøger var internationale succeser og kom på bestseller-listerne.

Blandt han kendteste værker, der alle er oversat til dansk, er *De 40 dage på Musa Dagh*, der skildrer armeniernes umådelige lidelser under 1. Verdenskrig, *Sangen om Bernadette* om den hellige Bernadette fra Lourdes, *Studenterjubilæet*, *Det forliste himmerige* i en fornem oversættelse af Aage Dons og *De ufødtes stjerne*, Werfels sidste værk, skrevet på dødslejet.

Så sent som 1989 udkom Werfels roman fra 1924 om *Verdi* i dansk oversættelse ved Mogens Wenzel Andreasen.

Karikatur af Franz Werfel efter premieren på et af hans skuespil i Wien i 1930.

Det kongelige Bibliotek ejer en stor samling førsteudgaver af Franz Werfel samt en korrespondance omkring Werfels allerførste publikation *Der Welt-freund*. En del af dette materiale var at se på udstillingen.

Plancheudstillingen, der var stillet til rådighed af det Østrigske Udenrigsministerium via Den østrigske Ambassade i København, var redigeret af Heinz og Victoria Lunzer.

Den danske bearbejdelse var foretaget af forskningsbibliotekar Willy Dähnhardt i samarbejde med Kontakt- og Oplysningsafdelingen.

Udstillingen vistes 13. februar - 8. marts 1991.

Første danske CD-ROM

Elektroniske udgivelser på CD-ROM vil i de kommende år vende op og ned på informationsprofilen i Danmark - både i den private og i den offentlige sektor. Det forudser forlaget CD-Danmark, der i foråret 1991 udgav den første dansk producerede CD-ROM, der er blevet døbt MAGNUS.

Magnus er et nyt, lynhurtigt informationsværktøj for folk, der skal vide noget om juridisk litteratur, skatteregler, love, cirkulærer og lignende. Det kan f.eks. være offentligt ansatte, advokater, journalister, revisorer og bibliotekarer.

MAGNUS er blevet til i et samarbejde mellem to statslige institutioner og tre private firmaer. Det drejer sig om Statens Informationstjeneste, Det kongelige Bibliotek, Skattekartoteket, J.H. Schultz Information og International Bureau of Fiscal Documentation (IBFD).

MAGNUS indeholder, hvad der svarer til én stor bog på ialt 91.000 sider. Trods denne enorme mængde data er der stadig plads til flere informationer på den nye CD-ROM, der er en forkortelse for Compact Disc - Read Only Memory.

På MAGNUS befinder sig en kumuleret udgave af *Dansk Juridisk Bibliografi* 1981-1990, *Hof- og Statskalenderen* 1990, *Status* 1983-90 og et omfattende materiale fra Skattekartoteket.

Et eksemplar af MAGNUS udsendes til samtlige folke- og forskningsbiblioteker, til styrelser i stat og kommune og til revisor- og advokatfirmaer. For at kunne benytte oplysningerne på MAGNUS, er det dog nødvendigt at købe et kodeord; det kan være til alle oplysningerne på disc'en, eller det kan være til dele deraf. Henvendelser angående køb af kodeord sker til Informations- og Dokumentationsafdelingen.

EF-publikationer og udenlandske Danica i REX

Med virkning fra 1. januar 1990 er Dansk Bogfortegnelse og Dansk Periodicafortegnelse ophørt med at medtage udenlandske Danica, herunder "EF-publikationer", d.v.s. publikationer med danske titler udgivet af Kontoret for de Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer i Luxemburg.

I den anledning gør biblioteket opmærksom på, at der stadig er gode muligheder for at finde udenlandske Danica både bibliografisk og fysisk. Som Danmarks Nationalbibliotek anskaffer Det kongelige Bibliotek udenlandske Danica, og anskaffelsen fortsætter i det hidtidige omfang.

Danske Afdeling anskaffer i videst muligt omfang alle udenlandske bøger og periodica, som er Danica i kraft af dansk emne, dansk ophavsmand (forfatter/redaktør/bearbejder/illustrator) eller dansksproget tekst.

Kontoret for Internationale Publikationer modtager som landets nationale depotbibliotek alle officielle publikationer fra de Europæiske Fællesskaber, så vidt muligt både på dansk og engelsk.

Alle publikationer bliver straks efter modtagelsen registreret i Det kongelige Biblioteks database REX, hvor de vil være online tilgængelige.

Dania Polyglotta 1989

Det kongelige Bibliotek har udsendt den 21. årgang af *Dania Polyglotta*, bibliotekets årlige fortegnelse over fremmedsproget litteratur om Danmark og over udenlandsk litteratur med tilknytning til Danmark.

Fortegnelsen omfatter ca. 1.600 bøger og artikler fordelt på ikke mindre end 33 sprog. En nyhed i denne forbindelse er et indeks over de benyttede sprog; ved hjælp af dette indeks kan man undersøge, hvilke emner, der er skrevet om på hvert sprog, og på denne måde kan man for eksempel se, at H.C. Andersen nu også er oversat til kunstsproget interlingua, at Anders Bodelsen optræder på japansk, at kineserne læser om Niels Bohr og er blevet grebet af Den afrikanske Farm, eller at bajrerne har udgivet en bog om skaberen af Carlsbergs berømte bajer-etiket, Thorvald Bindesbøll - dog handler bogen kun om hans keramik og sølv.

Med *Dania Polyglotta* kommer vi vidt omkring, fra Ballerup til Beijing, fra Rønne til Rio. Bibliografien er en spændende dokumentation af Danmarks litterære kultureksport, men *Dania Polyglotta* er desuden med sin fylde oversigt over fremmedsproget litteratur om Danmark et fremragende redskab til at informere udlændinge om Danmark og om alle aspekter af li-

[丹麦] 卡恩·布莉克森 著
[丹麦] 王 依 依 译

我的非洲农庄

Omslaget til den kinesiske oversættelse af Karen Blixens *Den afrikanske Farm*. Titlen lyder: Wo teh Fei-chou nung-chuan, og bogen er udgivet i 1988 i Beijing af forlaget Chung-kuo wen-lien.

vet i Danmark, fra vor blomstrende litteratur og kunst til vor smuldrende velfærdsstat.

Dania Polyglotta. Literature on Denmark in languages other than Danish & Books of Danish interest published abroad. Ed. by Jan William Rasmussen & Sven C. Jacobsen. Kr. 400,-. Fås i boghandelen og på Det kongelige Bibliotek.

Plov og Pen. Festskrift til Svend Gissel

Førstebibliotekar, dr.phil. Svend Gissel, Håndskriftafdelingen, forlod Det kongelige Bibliotek i januar 1991 efter mere end 40 års virke ved biblioteket.

Svend Gissel har siden sin embedseksamen i 1948 lagt sin arbejdskraft inden for to hovedområder - forskningsbiblioteksvæsenet og udforskningen af dansk og nordisk landbrugshistorie.

Plov og Pen er titlen på en række studier, der afspejler nogle af Svend Gissels virkekredse. Med dette festskrift har arbejdsfæller, venner og elever sammen med Det kongelige Bibliotek og Landbohistorisk Selskab ønsket at bringe ham en hyldest med tak for samvittighedsfuldt og givende samarbejde gennem mange år.

Plov og Pen. Festskrift til Svend Gissel 4. januar 1991. Udg. af Det kongelige Bibliotek og Landbohistorisk Selskab. Kbh. 1991. xiv + 280 s. Ill. Red.: Harald Ilsøe og Bent Jørgensen. ISBN 87-7023-567-8.

Udlån til udstillinger

På Kunstmuseet Køge Skitsesamling åbnede 19. januar 1991 en udstilling om Hans Bendix *Hans blyant, Hans blok, Hans bowler, Hans Bendix*, arrangeret i samarbejde med Det kongelige Bibliotek og Dagbladet Politiken.

Familien Bendix har skænket en stor samling Bendix-tegninger og skitser - 5.300 ialt - til Det kongelige Bibliotek. Disse er blevet registreret i bibliotekets Håndskriftafdeling. Herudover er det imidlertid tanken, at afdelingen skal registrere og beskrive de tegninger af Hans Bendix, som findes i privat eje, så man med tiden kan få et samlet overblik over Bendix' værker.

Orientalisk Afdeling deltog med en stor del af sin Nepal-samling i en udstilling, der blev afholdt på Herning Kunstmuseum 9. marts - 21. april 1991. Udstillingens titel var *Asiatiske akkorder - med etnografen Werner Jacobsen i Asien*. Forskningsbibliotekar Frede Møller-Kristensen havde arrangeret Orientalisk Afdelings bidrag til udstillingen, der omfattede 40 nepalesiske håndskrifter og 32 bloktryk. Udstillingen vises i foråret 1992 på Forhistorisk Museum, Moesgaard.

Ottekantet montre i Forhallen

Midt i bibliotekets ottekantede forhal er blevet opstillet en meget stor, ny, ottekantet glasmontre. Den skal bruges til små, spændende og aktuelle udstillinger, der fortæller om Det kongelige Biblioteks samlinger og nyhvervelser og den vil også kunne bruges til at vise, hvad biblioteket kan byde på i forbindelse med arrangementer og begivenheder, der finder sted uden for biblioteket.

Et af de første udstillingsemner var *Det kongelige Bibliotek og kulturverdiudvalget*. Der vises eksempler på materiale, som biblioteket har erhvervet på basis af dette udvalg. Der har været vist nyhvervede *facsimileudgaver*, bl.a. var fremlagt Henrik Løves evangelier.

Erhvervelser

Judaistisk Afdeling

Fra boet efter Inger Oppenheim er modtaget bøger og småtryk bestående af judaica og stamtavler.

Fra Dagmar Goldstein to samlinger breve stilet til hendes mormor Cecilie Nathan, f. Levy. Fra forældrene Julie Levy f. Nathan og Julius Levy.

En værdifuld samling musicalia, protokoller, bøger, breve, billeder m.m. Fra Den jødiske Sangforening Hasomir.

Flere tusinde diapositiver vedrørende Isael, danske jøder, jødedom i andre lande m.m. Stor fotografisamling med jødiske og andre motiver af stor interesse. Talrige båndoptagelser med koncertmusik med jødiske solister. Videooptagelser af jødiske kulturelle og sociale begivenheder fra udenlandske fjernsynsudsendelser. Fra Bernhard Stiebelmann.

Video modtaget fra International Lodz Reunion, New York, 1987. Mr. Arje Dancyger.

Mahzor: "Zera Yisrael Ha-Shalem Le-Posh Ha-Shanah, U-Le-Yom Kipur", Warszawa, 1921, og Michel Borwicz: "1000 Ans de Vie Juive en Pologne", Paris, 1957. Fra Harry Rothstein, København.

"Romances e cancoes Sefarditas, Sec. XV ao XX", oversat fra jødisk-spansk, Sao Paulo, 1990. Fra Leonor Scliar-Cabral.

Kort- og Billedafdelingen

1 daguerreotypi fot. af Joseph Weninger ca. 1842 visende krigsminister Johan Waldemar Neergaard (1810-1879) og 1 fotografi af ægyptologen Maria Poulina Mogensen (1882-1932). Fra Johan Quistgaard.

En stor samling portrætter og topografiske billeder fra boet efter forstander J. Th. Arnfred (1882-1977). Via N.H. Arnfred.

En stor samling pressebilleder, fortrinsvis danske og udenlandske kunstnere m.v. fra perioden 1940-1950. Fra Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv.

En samling pressebilleder. Fra Leif Lystrup.

Cirkusplakater etc. Fra Børge Jensens Cirkuslegat.

Musikafdelingen

Et manuskript med musik af P.E. Lange-Müller er blevet indlemmet i Det kongelige Biblioteks musikmanuskriptsamling. Det drejer sig om et dobbeltark tværfolio (260 x 340 mm) med 10 systemer uden firmamærke beskrevet med blå blæk på alle fire sider. Dertil kommer en løs lap (137 x 260 mm) hvoraf et stykke (40 x 59 mm) er afskåret i nederste højre hjørne, ensidigt beskrevet med blå blæk. Taktnumrene er markeret med rød farvestift for hver femte takt på dobbeltarket. Nogle få rettelser og tilføjelser er indført med blå farvestift.

Manuskriptet rummer en klavertransskription af orkesterdelen af Lange-Müllers TRE PSALMER, op. 21, med satseme "De profundis", "In extremis" og "In Te, Domine, speramus". Musikken begynder på dobbeltarkets s. 4 og fortsætter på s. 1, 2 og 3. 1. sats (77 t.): s. 4 (t. 1-46) og tre akkolader på s. 1. 2. sats (65 t.): de to sidste akkolader på s. 1 (t. 1-20) og tre akkolader på s. 2. 3. sats (89 t.): de to sidste akkolader på s. 2 (t. 1-23) og s. 3 (t. 24-77). De resterende 12 takter findes på den løse lap.

Om manuskriptets proveniens kan kun oplyses, at det fandtes på loftet på Blindeinstituttet i København, da komponisten Vagn Holmboe ca. 1948 un-

der en oprydning på instituttet reddede det fra makulatur. I efteråret 1990 henledte Holmboe min opmærksomhed på det med henblik på, at det måtte blive anbragt på rette sted. En opgave jeg gerne påtog mig.

Musikken er noteret hastigt, men dog tydeligt og let læseligt. Hvorvidt pennen har været ført af komponisten, lader sig for nærværende ikke endeligt afgøre. Sammenligning med Lange-Müllers renskrevne orkesterpartitur (KB, Lange-Müllers Samling, mu 7606 2487) lader erkende både ligheder og visse diskrepanser. Ikke blot er det ene hastigt nedskrevet, det andet sirligt renskrevet, og ikke blot er klaverudtoget skrevet med en grovere pen end partituret (hvad kunne forklare visse forskelle i skriften), men forskelle i penneføring ved nøgler og fortegn tyder på, at der skal væsentlige indicier - baseret på et langt mere omfattende manuskriptmateriale - til at udpege komponisten som ophavsmand til nodeskriften.

Sammenligning med det trykte klaverpartitur (København: Det nordiske Forlag, trykpl. nr. 1709) røber ingen forbindelse mellem de to klaverpartiturer. Mens der i den trykte version er søgt gengivet så meget af orkestersatsen som muligt, og den derfor ligger ikke så lidt ubekvemt for den spillende, reproduceres i manuskriptet blot væsentlige træk ved musikken, navnlig hvad angår det harmoniske; finere detailler af kontrapunktisk og instrumentatorisk art er ikke søgt gengivet. Resultatet er en let spillelig sats. Visse steder, f.eks. i 2. sats, fremtræder musikken så reduceret, at den næppe mere er genkendelig.

Hensigten med at udarbejde denne transskription har formentlig været praktisk snarere end kunstnerisk. At den har været taget i praktisk anvendelse, derom vidner tydelige slidspor. Den iøjnefaldende taktmarkering og fraværet af tempoangivelser ved satsernes begyndelse og dynamiske betegnelser peger i denne retning. Alt tyder på, at manuskriptet har været anvendt til klaverledsagelse i forbindelse med korindstudering af værket.

Prof. dr.phil. Jan Maegaard

Besøg

Fhv. kultur- og socialminister Mimi Stilling Jacobsen aflagde besøg på Det kongelige Bibliotek 24. januar 1991.

Den belgiske ambassadør Erik Bal aflagde besøg på Det kongelige Bibliotek 5. februar 1991.

Formand for Folketingets Kulturudvalg, Jimmy Stahr aflagde besøg på Det kongelige Bibliotek 6. februar 1991.

Kulturminister Grethe Rostbøll aflagde besøg på Det kongelige Bibliotek 25. februar 1991.

Andet

Til en videofilm om Danmarks fortid og dansk identitet med Ulf Tophøj som instruktør og producer har filmselskabet UBUS foretaget optagelser af materiale i Kortsamlingen. Projektet er støttet af Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond.

Ejnar Johansson fra Danmarks Radios Fjernsyn har benyttet materiale fra Kort- og Billedafdelingen til en udsendelse om Holberg i Paris.

Personalia

Forskningsbibliotekar Carl Erik Bay konstitueredes som førstebibliotekar i Håndskriftafdelingen for perioden 1. januar - 30. juni 1991.

Bibliotekskonsulent Niels Ivan Boserup er med virkning fra 1. marts 1991 udnævnt til førstebibliotekar for Informations- og Dokumentationsafdelingen.

Kst. vagtmester Claus Friis er med virkning fra 1. marts 1991 udnævnt til vagtmester for Forvalterafdelingen.

Førstebibliotekar Svend Gissel fratrådte som leder af Håndskriftafdelingen på grund af alder 31. januar 1991.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen deltog 21. - 22. marts 1991 i Danmarks Biblioteksforenings årsmøde i Rødovre; er indtrådt i sektorforskningens direktørkollegiums formandsskab (SEDIRK) som repræsentant for arkiver, biblioteker og museer 1991-93.

Forskningsbibliotekar Tarab Tulku Losang deltog 9. -11. juni 1990 i Nordic Conference of Tibetology, Oslo Universitet, Religionshistorisk Institut og holdt foredrag: Philosophy studies of the Tibetan Monastic University; deltog 31. august - 2. september 1990 i Congrès International pour l'Étude du Rêve, Université de Mons Hainaut og holdt et foredrag: Tibetan approach to nature and development of dream consciousness.

Fhv. forskningsbibliotekar, mag.art. Daniel Preiz døde 24. februar 1991.

Assistent Poul Versner er med virkning fra 1. januar 1991 oprykket til overassistent.

Forskningsbibliotekar Stig T. Rasmussen genvalgte pr. 11. januar 1991 til formand for Forskningsbibliotekarenes Samråd; var 16. februar - 10. marts på vegne af Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS) i Laos og Vietnam som bibliotekskonsulent for SIDA (Swedish International Development Aid).

Førstebibliotekar Annika Salomonsen deltog 5. - 8. februar 1991 i møde om EF-samarbejde om CD-ROM for nationalbiblioteker i Biblioteca Nacional, Lissabon.

Bibliotekar Esther Skaarup er med virkning fra 1. marts 1991 udnævnt til afdelingsbibliotekar for Danske Afdelings Katalogkontor for Periodica.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen, førstebibliotekarene Steen Bille Larsen, Karl Krarup og Annika Salomonsen, Illa Steensgaard deltog 19.-20. februar 1991 i Danmarks Forskningsbiblioteksforenings internatmøde om internationalisering på Hindsgavl. Annika Salomonsen holdt et foredrag: Internationalt nationalbibliografisk CD-ROM projekt.